

Zpráva o činnosti Archivu Mendelovy univerzity v Brně

Všeobecné informace

Archiv Mendelovy univerzity v Brně byl zřízen rozhodnutím rektora č. 2/95 v roce 1995 jako podnikový archiv s celoškolskou působností v rámci Organizačně správního odboru rektorátu. Archiv je od 1. 7. 2007 součástí Odboru vnějších vztahů rektorátu a od 1. 3. 2010 součástí Kancléřství univerzity.

Archiv představuje unikátní soubor historické dokumentace od založení Vysoké školy zemědělské v Brně v roce 1919 až do současnosti Mendelovy univerzity v Brně.

Akreditace archivu

Dne 24. 9. 2007 podal archiv žádost o akreditaci, která je podmínkou pro získání statutu specializovaného archivu.¹ Ve dnech 18.-19. 2. 2008 probíhalo v univerzitním archivu akreditační řízení. Akreditační komise Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra (MV) ČR rozhodla na základě zjištěných údajů přerušit akreditační řízení archivu z důvodu nevyhovujících hodnot mikroklimatu v jeho depozitáři a nebezpečí následného nevratného poškození uložených archiválií. Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR zaslal dne 18. 3. 2008 rozhodnutí o přerušení akreditačního řízení do doby, než bude tento stav napraven a stanovil do 1. 4. 2009 lhůtu k revizi odstranění nedostatků.

S ohledem na realizaci rozvojového projektu „Klimatizace univerzitního archivu“ požádal rektor MZLU v Brně Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR dne 26. 1. 2009 o prodloužení jednoročního odkladu ke splnění podmínek akreditace archivu. Žádost byla dne 10. 2. 2009 zamítnuta a bylo doporučeno po ukončení projektu a po minimálně tříměsíčním měření a zaznamenávání hodnot mikroklimatu v depozitáři znovu požádat o udělení akreditace.

V květnu 2009 byla klimatizace odevzdána do užívání archivu a byl zahájen zkušební provoz, při kterém se zjistilo stálé kolísání hodnot teploty a vlhkosti. V průběhu roku 2010 zainteresované firmy a stavební oddělení univerzity upravovaly tepelný a vlhkostní režim v archivním depozitáři tak, aby odpovídal požadovaným parametrům. Od října 2010 jsou parametry v normě. Tříměsíční měření pro potřeby akreditace vykazuje uspokojivé hodnoty. Po posouzení stavu klimatizace Moravským zemským archivem zamýšlí Mendelova univerzita v Brně podat Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR žádost o udělení akreditace.

Prostorová kapacita a stavebně-technické zajištění

Archiv je situován do suterénu nového objektu specializovaných výukových prostor (pavilon Q). Prostorové zajištění archivu respektuje podmínky stanovené zákonem. Celková prostorová kapacita univerzitního archivu činí 428, 3 m² (bez chodby a WC). V souvislosti s nárůstem množství absolventů univerzity v posledních letech se zvýšily i počty závěrečných kvalifikačních prací (bakalářské, diplomové, disertační a závěrečné práce) předávaných do archivu. V důsledku tohoto trendu je prostorová rezerva archivu téměř vyčerpána.

¹ Kolegium rektora na svém zasedání dne 7. 12. 2004 vyslovilo souhlas se zřízením specializovaného archivu MZLU.

V návaznosti na tento stav byla v březnu 2010 Komisí rektora pro dislokaci projednávána žádost o přidělení místností pro Archiv vysokoškolských kvalifikačních prací v budově K (bývalá Spořitelni akademie II). Požadavek nebyl akceptován z důvodu zatím nejasné koncepce dalšího využití objektu K pro potřeby univerzity. Požadavek byl uplatněn opakovaně, v současné době je ve stavu projednávání.

Personální podmínky

Vedoucí Kancléřství je kancléřka PhDr. Taťjana Šabartová.

Personálně je archiv obsazen 2 pracovníci s vysokoškolským vzděláním v příslušném oboru (od 1. 9. 1992 PhDr. Alena Mikovcová, od 1. 10. 2004 Mgr. Eva Škamradová, DIS.).

Vzhledem k permanentnímu nárůstu a náročnosti odborných činností by bylo třeba navýšit počet pracovníků v archivu minimálně o jedno středoškolské místo.

Odborná činnost

1. Náplň činnosti

- a) koncepce v oblasti archivnictví a spisové služby na MENDELU
- b) koncepce, metodika, metodologie a vývoj elektronické spisové služby na MENDELU
- c) dohled na vedení spisové služby a na předarchivní péči, metodická pomoc všem součástem MENDELU
- d) výběr archiválií ve skartačním řízení a v mimoskartačním řízení (dary, delimitace)
- e) evidence archiválií v PEvĚ
- f) odborné zpracování archiválií a zajišťování jejich péče
- g) vytváření archivně-informačního systému elektronickou formou
- h) poskytování archivních služeb univerzitním pracovištím a dalším žadatelům (potvrzení, výpisy, opisy, kopie, rešerše)
- i) poskytování badatelských služeb (nahlížení do archiválií)
- j) vědecká a publikační činnost, zaměřená na historii univerzity, jejích vědních oborů, života a díla významných osobností
- k) zpracování odborných a populárně-vědeckých textů k propagaci a prezentaci univerzity
- l) správa specializované knihovny
- m) zhodnocení fyzického stavu archiválií a jejich výběr pro konservaci a restauraci
- n) inventura archiválií vyhlášená ministerstvem vnitra
- o) další odborné archivní úkoly organizované nadřízeným státním oblastním archivem
- p) další úkoly zadávané vedením univerzity.

Výkon odborných, archivních a archivně historických činností je dlouhodobě znemožňován časovou náročností, nárůstem a komplikovaností správní agendy (torzovitost a neexistence průkazných dokumentů). Další překážkou archivních činností je rozšíření výpůjční agendy související s kontinuálním přebíráním vysokoškolských kvalifikačních prací. Narůstá potřeba odborného zpracování monotematických archivních fondových skupin (studijní spisy) pro potřeby

administrativně správních činností. Navíc se archiv zabývá nově vyřizovanou agendou odškodňování posluchačů vyloučených z politických důvodů. V průběhu celého roku 2010 byla odborná archivní činnost paralyzována spoluprací na vývoji aplikace Univerzitního informačního systému (UIS) Elektronický podací deník a elektronická spisová služba a jeho uvedením do zkušebního provozu. Na základě výše uvedených skutečností nezbyla časová rezerva na zpracování archivního materiálu, na vedení příslušných evidencí v PEvĚ a na vypracování skartačního návrhu.

2. Spisová služba, předarchivní a archivní péče

V souvislosti se zaváděním elektronické spisové služby archiv řešil v roce 2010 řadu koncepčních a metodických problémů:

- oponentura a metodická spolupráce při vývoji aplikace Univerzitního informačního systému Elektronický podací deník a spisová služba (ESpS)
- modelování struktury spisových uzlů a rolí jejich správců pro provoz elektronické spisové služby (vypracování Rozhodnutí rektora o zavedení elektronické spisové služby)
- tvorba workflow a aplikace metodických zásad a postupů elektronické spisové služby (vypracování Průvodce spisovou službou; Spisový a skartační plán; Seznam dokumentů, které se neevidují číslem jednacím; Zásady práce s písemnými dokumenty)
- pořádání školení týkající se legislativních zásad spisové služby a jejich aplikace v podmínkách univerzity
- odborný dohled nad zkušebním provozem elektronické spisové služby včetně řešení problémů vyplývajících z jejího zavádění
- hodnocení zkušebního provozu ESpS na univerzitě

Dále archiv inicioval projednávání revitalizace a konverze souborů projektu Evidence studentů a výsledku studia (STUDENT) z let 1983-2001 pro potřeby správní agendy archivu.

3. Skartační řízení

O skartaci se přihlásilo 26 pracovišť. Ve skartačním řízení bylo do 31. 12. 2010 převzato celkem 257,38 bm archiválií.

V mimoskartačním řízení bylo předáno 5 osobních fondů.

4. Odborné zpracování a evidence archivních fondů a sbírek

Univerzitní archiv spravuje k 31. 12. 2010 celkem 131 archivních fondů a sbírek evidovaných v PEvĚ, tj. 1 595,49 běžných metrů (bm), z nichž 675,59 bm je zpracovaných. Ke zpracovaným fondům bylo vyhotoveno 95 archivních pomůcek.

Archiválie jsou zpracovány klasickými prozatímními inventárními soupisy a katalogy. Části fondů jsou inventarizovány elektronickou formou (databáze ACCESS, tabulkový editor EXCEL). Celkem bylo v roce 2010 zpracováno 81,12 bm archivního materiálu (796 kartonů).

5. Vytváření archivně evidenčního systému

Odbor archivní správy a spisové služby zapůjčil v roce 2008 univerzitnímu archivu k užívání až do udělení akreditace celostátní databázi PEvA. Od roku 2009 archiv používá a samostatně spravuje tuto specializovanou databázi národního archivního

bohatství a aktualizuje údaje v ní uložené. Tyto údaje jsou zveřejněny na http://www.mendelu.cz/cz/sluzby_sz/univerzitni_archiv/archivni_fondy_a_sbirky.

Archiv průběžně aktualizuje a doplňuje evidenční listy NAD a vede evidenci archivních pomůcek.

6. Dílčí knihovna archivu

Archiv spravuje 268 revidovaných knihovnických jednotek. Příruční knihovna archivu je spojena s konferenční místností a je dle možností doplňována novými knihami i periodiky.

7. Využívání archiválií

Archiválie jsou využívány pro potřeby posluchačů, univerzitních pracovišť a žadatele mimo univerzitu k výzkumným, pedagogickým, kulturním a osvětovým účelům.

a) správní činnost

Potvrzení, výpisy, duplikáty

Žadatelům jsou vystavovány duplikáty náhradních dokladů, potvrzení o studiu, výpisy zkoušek (vykonané zkoušky z jednotlivých předmětů - transkripty), opisy sylabů, ověření vzdělání a nabytí vysokoškolského titulu. Úkony jsou zpoplatňovány podle každoročně aktualizovaného rozhodnutí rektora o stanovení poplatků spojených se studiem a výše úhrad za poskytnuté služby studentům a některým dalším osobám. Do 31. 12. 2010 bylo vydáno celkem 127 výpisů, opisů a potvrzení pro správní účely.

Potvrzení pro účely odškodnění

Dne 1. srpna 2009 nabylo účinnosti Nařízení vlády č.122/2009 Sb. o odškodnění studentů vysokých škol, kterým bylo v období komunistického režimu z politických důvodů znemožněno dokončit studium na vysoké škole. Většina žadatelů o odškodnění si nepodala žádost o studijní rehabilitaci na VŠZ v letech 1990 – 1992 ve smyslu zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Archiv je proto nucen rekonstruovat průběh jejich studia na VŠZ a dohledávat informace z prvotních dokumentů univerzitního archivu a využívat dokumenty dodané žadateli. Vydávání potvrzení komplikuje nezbytnost konzultovat z právního hlediska sporné případy s vedoucí personálního a sociálního oddělení.

Do 31. 12. 2010 bylo vystaveno celkem 20 potvrzení pro účely odškodnění. Agenda odškodnění vyloučených posluchačů bude vyřizována do 31. 12. 2011.

b) zápůjční služba, nahlížení do archiválií

Zápůjční služba v badatelně archivu je pro studenty a externí badatele prezenční. Archiv k 31. 12. 2010 vyhledal 106 vysokoškolských kvalifikačních prací, 52 evidenčních jednotek dokumentů z archivních fondů.

Zápůjční služba závěrečných kvalifikačních prací je komplikována nutností dodržovat současně autorský zákon, vysokoškolský zákon a archivní zákon a nezavedení licenčních smluv na univerzitě.

c) retrospektivní rešerše

Do 31. 12. 2010 bylo provedeno 53 rešerší, z nichž nejvýznamnější byly:

Heuristika k biografii (prof. J. Dušek, Dr. E. Hachler, prof. J. Tyleček, prof. C. Kučera)

Historie výuky lesnictví se zaměřením na technické disciplíny

Geneze katedry hospodářské úpravy lesa
Lesnický kurs 1929
Exkurzní průvodce grygovským revírem
K historii Vysoké školy veterinární v Brně (období 2. světové války)

8. Publikační činnost

PhDr. Alena Mikovcová

Pro grant České rady pro oběti nacismu projekt č. 42004 „Zmizelé elity: Vědci a intelektuálové z českých zemí jako oběti nacistického režimu (1939-1945)“ byly vypracovány medailony o životě zahynulých učitelů vysokých škol: prof. K. Hora, doc. G. Gellner, doc. O. Frankerberger, doc. V. Rosický, doc. V. Beneš, doc. J. Mrkos, doc. W. Traub (Ústav soudobých dějin AV ČR).

Účast na XIV. semináři restaurátorů a historiků, Brno 2009 s přednáškou „Restaurování návrhu památníků Lesnického Slavína z fondu Archivu MZLU v Brně (úprava textu do sborníku ve spolupráci s Bohumilem Šimečkem – restaurátorská část).

Účast na konferenci „Možnosti a meze výzkumu dějin vysokého školství po roce 1945“, Hradec Králové s přednáškou „Kapitoly z poválečných dějin VŠZ v Brně“ (text do sborníku Východočeské listy historické v tisku).

9. Členství ve vědeckých organizacích

PhDr. Alena Mikovcová je členkou Sdružení historiků (Historický klub), Společnosti pro dějiny vědy a techniky a České archivní společnosti.

Mgr. Eva Škamradová je členkou České archivní společnosti.

10. Propagace a prezentace univerzity, fakult, archivu

Archiv zabezpečuje aktualizaci údajů www archivu v redakčním systému UIS včetně elektronického průvodce po archivních fondech a sbírkách.

http://www.mendelu.cz/cz/sluzby_sz/univerzitni_archiv

Záměry archivu v roce 2011

- a) přípravy na akreditaci veřejného specializovaného archivu na MENDELU
- b) průběžná aktualizace karet NAD, průběžná aktualizace evidence archivních pomůcek, založení evidence vnějších změn, založení evidence vnitřních změn, založení evidence lokace
- c) elektronická spisová služba (ESpS) - stanovení úředního charakteru dokumentů, soupis všech samostatných evidencí na univerzitě, připomínky k tvorbě koncepce ESpS na MENDELU a k užívání zaručeného elektronického podpisu
- d) dořazení přírůstků a dodatků k jednotlivým archivním souborům a jejich částem, třídění a měření úbytků
- e) příprava skartačního řízení archivních souborů rektorátu, celoškolských pracovišť a dalších součástí univerzity
- f) novelizace prozatímního spisového a skartačního řádu a plánu MENDELU
- g) dokončení zpracování studijních spisů PEF
- h) dokončení zpracování kádrových spisů PEF

- i) zpracování evidenčních listů posluchačů PEF, AF
- j) přebírání a zpracování dalších disertačních a habilitačních prací z ústřední knihovny
- k) zpracování časově a objemově náročných rešerší podle zadání jednotlivých součástí univerzity a jednotlivých badatelů
- l) dohlídka ve spisovnách fakult
- m) dislokace a delimitace archivu VŠKP

Zpracovaly: PhDr. Alena Mikovcová, Mgr. Eva Škamradová